

Els fitotònims d'Andorra

Manel Niell¹ & Luis Villar²

.....

ABSTRACT

The plant place names of Andorra

As a part of an ethnobotanical study of Andorra, we have analysed the phytotponyms, synphytotponyms and the other place names referred to some of the uses of the soil related with the plants. The toponyms have been obtained from bibliographic works and the names are determined using Catalan or specific Catalan from Andorra dictionaries and with the interviews that we carried out during the field work. A total of 252 toponyms that are related to more than 60 plant species were studied. Among them, 114 refer to species and 138 to plant communities. In addition, 129 toponyms are referred to communities but no vegetal species is indicated. The most represented families are Rosaceae, with 8 species, Fabaceae, with 7 species, Poaceae, with 5 species, and 3 species belong to the Liliaceae and Cupressaceae. These phytotponyms come mainly from an agro-silvo-pastoral way of life that was common until the last century in Andorra. If compared with other sectors of the Pyrenees, the amount of phytotponyms is not too high, perhaps in relation with the abandonment of traditional activities.

Key words: ethnobotany, Pyrenees, toponyms, synphytotponyms

RESUM

Com a part d'un estudi sobre l'etnobotànica d'Andorra, hem analitzat els fitotònims, els sinfitotònims i els topònims que fan referència a algun tipus d'ús del terreny en relació als vegetals. Els topònims han estat obtinguts de fonts bibliogràfiques i els noms han estat determinats a partir de diccionaris catalans o del parlar d'Andorra així com de les entrevistes de camp realitzades durant l'estudi etnobotànic. S'han recollit un total de 252 topònims que fan referència a més de 60 espècies vegetals, arbres, arbusts i herbes. D'aquests noms, 114 són espècies i 138 comunitats vegetals. Altres 129 topònims fan referència a comunitats sense identificar espècies. Les famílies més ben representades han estat les Rosaceae, amb 8 espècies, les Fabaceae, amb 7 espècies, seguida de les Poaceae amb 5 espècies; amb 3 espècies hi ha les Liliaceae, Cupressaceae. Bona part dels fitotònims correspon al mon agro-silvo-pastoral propi del Principat fins al segle passat i el nombre no massa alt si es compara amb altres sectors pirenencs potser indica l'abandó de les activitats tradicionals.

Mots clau: etnobotànica, Pirineus, sinfitotònims, topònima

1. Centre d'Estudis de la Neu i de la Muntanya (CENMA) de l'Institut d'Estudis Andorrans. Av. Rocafort, 21-23, Edifici Molí, 3r pis, AD-600 Sant Julià de Lòria, Andorra. mnuell.cenma@iea.ad

2. Instituto Pirenaico de Ecología, IPE-CSIC. Apartado 64. E- 22700 Jaca (Huesca)

Introducció

Qualsevol agrupament humà ordena el medi físic que l'envolta en funció de les seves necessitats, que són producte de la seva biologia i de la seva tradició cultural. Aquesta ordenació implica anomenar les característiques fisiogràfiques, biològiques o singulars d'un paisatge per a què actuïn com punts de referència. Els topònims ens donen informació sobre les característiques del medi: clima, usos del sòl, tipus de vegetació en el passat, etcètera (Villar 2005). Malgrat que el concepte de topònim és dinàmic, en el sentit que la població els va canviant en funció de les seves necessitats i coneixements, també es poden trobar fitotòpònims fòssils, que no han variat en molt de temps i que aporten informacions sobre el medi i com era gestionat en temps passats (Benítez *et al.* 2009).

Els topònims vegetals es classifiquen en dos tipus principals, els que fan referència a les espècies vegetals i els que fan referència a les agrupacions vegetals o sinfitotòpònims (Ruiz de la Torre 1988).

A Andorra s'han fet diversos estudis concernents als topònims (vegeu entre altres Coromines 1970 i Anglada 1993) que han tractat l'origen i l'etimologia de molts dels topònims existents. En el present estudi analitzem vora 1.300 topònims que fan referència a espècies, comunitats vegetals i també hi hem inclòs aquells que fan referència a algun tipus d'ús del sòl relacionat amb les activitats econòmiques de la societat tradicional (agricultura, ramaderia i silvicultura).

Enquadrament geogràfic d'Andorra

El Principat d'Andorra es troba a la zona oriental axial de la cadena pirenaica. És configurat per valls encaixonades entre muntanyes de fort pendent que poden superar els 2.800 m d'altitud. L'eix vertebrador del país és el riu Valira, que drena al Segre i que configura la vall principal, i els rius Valira Nord i el Valira d'Orient. Ambdós rius s'uneixen a la parròquia d'Escaldes-Engordany per configurar el Gran Valira. Un petit territori drena en direcció França i es correspon amb la capçalera del riu de l'Arieja. Administrativament Andorra es divideix en 7 parròquies que, a grans trets, s'agrupen al voltant del Valira i els seus afluents. Al llarg del Valira Oriental hi ha Canillo i Encamp. Al llarg del Valira del Nord hi ha Ordino i la Massana. En l'aiguabarreig dels dos rius i la formació del Gran Valira hi ha Escaldes-Engordany, després Andorra la Vella i, al límit amb Catalunya, hi ha Sant Julià de Lòria.

Material i mètodes

S'ha efectuat l'anàlisi dels fitotòpònims recollits en les obres de Adellach & Ganyet (1977), Gómez (1991) i el mapa "Muntanyes d'Andorra" (2003) per a tota Andorra. Els noms populars recollits, tant pel que fa a les espècies vegetals com

als usos del terreny han estat identificats amb els diccionaris de Riera (1992), Coromines (1989-1999), el diccionari Alcover-Moll català-valencià-balear (<http://dcyb.iecat.net/>), Encyclopædia Catalana (<http://www.encyclopedia.cat/>), el diccionari Noms de plantes en línia del Termcat (Vallès *et al.* 2009), amb d'altres obres com la clàssica aportació florística de Losa & Montserrat (1950) i per les entrevistes a gent gran del país durant l'estudi d'etnobotànica que estem duent a terme paral·lelament (Niell & Agelet 2011).

Els topònims que hem recollit són aquells que fan referència a espècies, ja sigui en singular com en plural, els sinfitotòpònims i també aquells topònims que, tot i que no impliquen espècies o comunitats d'espècies, fan referència als usos del medi, agrícoles, ramaders o silvícoles, en una societat amb una base econòmica fonamentalment agrosilvopastoral. Malgrat tot no hem inclòs en l'estudi els noms que descriuen el paisatge amb els termes genèrics "bosc" o "prat" a no ser que facin esment d'alguna planta o alguna comunitat de forma directa.

Hem recollit aquells topònims que provenen del català o del llatí, però hem obviat aquells topònims que provenen d'una arrel desconeguda o de significat dubtós. De la mateixa manera, ens ha resultat impossible distingir en molts casos si l'origen del topònim fa referència als vegetals o al medi o bé es tracta de gentilicis, derivats de noms de persona.

Resultats

El nombre de fitotòpònims, sinfitòpònims o noms que fan referència a com són emprats els vegetals és de 1.302. D'aquests, els topònims on s'indica el nom d'una espècie vegetal, ja sigui de forma individual o com a comunitat és de 252. D'aquests 114 fan referència a espècies concretes i 138 a comunitats. De la resta trobem: topònims de comunitats sense identificar cap planta: 129; topònims relacionats amb activitats agrícoles, ramaderes o silvícoles, sense identificar ni comunitat ni espècies de plantes: 460; topònims que fan referència als boscos: 198; topònims que fan referència als prats: 263.

Del conjunt dels topònims estudiats surten més de 60 espècies identificades almenys fins a nivell de gènere i hem recollit prop de 122 noms populars per a designar-les (taula 1). Les plantes que més han estat citades són les següents: ceba (*Allium cepa* L. tot i que pot designar altres espècies d'*Allium* silvestres no determinades i coneudes popularment com a ceba salvatge o all de serp o bé, com el cas de la vall d'Ordesa, es pot referir a *Asphodelus albus* Mill.) amb 17 topònims; auba (*Populus* i *Betula*) amb 15; alzina [*Quercus ilex* L. subsp. *ballota* (Desf.) Samp.] 13; beç (*Betula pendula* Roth) 12; moixeria (*Sorbus aucuparia* L.) 12; sisca (gramínia o ciperàcia sense identificar) 11; vinya (*Vitis vinifera* L.) 11; abarset (*Rhododendron ferrugineum* L.) 10; boix (*Buxus sempervirens* L.) 9; escoba [*Genista balansae* (Boiss.) Rouy subsp. *europaea* (G. López & Ch. E. Jarvis) O. Bolòs & Vigor] 8; pi (*Pinus* spp.) 8; roure (*Quercus* spp.) 8.

TAULA 1. Relació alfabètica de les espècies recollides i dels topònims corresponents

Especie (nom científic)	Noms vernacles recollits en el topònim
<i>Abies alba</i> Mill.	Avetar, Avet
<i>Aconitum napellus</i> L.	Tora
<i>Allium cepa</i> L. i d'altres*	Cebes, Cebollera
<i>Allium sativum</i> L. i d'altres.*	Alls
<i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) Beauv.	Fromental
<i>Betula pendula</i> Roth	Beçoses, Beçolans, Becets, Beçolans, Becet, Bessets, Beç
<i>Buxus sempervirens</i> L.	Boix, Boixaders, Boixassa, Boixer, Boixosa
<i>Cannabis sativa</i> L.	Canimars
<i>Cedrus</i> spp.	Cedre
<i>Corylus avellana</i> L.	Avellaners, Avellanet
<i>Cucurbita pepo</i> L.	Carbassera
<i>Cynara cardunculus</i> L./ <i>Carlina vulgaris</i> L.	Cardameller, Cardes
<i>Festuca eskia</i> Ram.	Géspit
<i>Festuca paniculata</i> (L.) Schinz. & Thell.	Sodorn, Sedornet, Sudornar
<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Fenoll
<i>Genista balansae</i> (Boiss.) Rouy subsp. <i>europaea</i> (G. López & Ch. E. Jarvis) O. Bolòs & Vigo	Ascobet, Escobar, Escobes, Escobet, Ginestar
<i>Genista scorpius</i> (L.) DC.	Argelaga, Argelagosa
<i>Hedera helix</i> L.	Edrer
<i>Hedysarum coronarium</i> L. (planta farratgera)**	Sull
<i>Hordeum vulgare</i> L.	Ordi
<i>Ilex aquifolium</i> L.	Agrels
<i>Juglans regia</i> L.	Noguer, Nogueredes, Noguerol, Nou
<i>Juniperus communis</i> L.	Ginebre, Ginebrera, Ginebrosa
<i>Juniperus phoenicea</i> L.	Sabina
<i>Laurus nobilis</i> L.	Llaurer
<i>Malus domestica</i> Borkh.	Marçana, Massana
<i>Medicago sativa</i> L.	Meligar
<i>Molopospermum peloponnesiacum</i> (L.) Koch	Cosconera
<i>Narcissus poeticus</i> L.	Grandalles
<i>Olea europaea</i> L.	Olivesa
<i>Pinus</i> spp.	Pi, Pinosa, Pinós, Pinatella
<i>Populus / Betula</i> ***	Abòs, Auba, Aubaderes, Aubes, Aubell, Aubells, Aubinyà, Aubinyanà, Aubosa
<i>Populus tremula</i> L.	Trèmols
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Cirera, Guindaldes
<i>Prunus domestica</i> L.	Prunera
<i>Pteridium aquilinum</i> L.	Falguerets, Falgueró

Especie (nom científic)	Noms vernacles recollits en el topònim
<i>Pyrus communis</i> L.	Pera, Peres
<i>Quercus ilex</i> L. subsp. <i>ballota</i> (Desf.) Samp.	Aldosa, Aldosanella, Alzina, Alzinat, Garriga, Rèbol, Rebolissa
<i>Quercus</i> sp.	Rovira, Rourera, Roureda
<i>Rhododendron ferrugineum</i> L.	Abarset, Abarsetar, Abarsa
<i>Rorippa nasturtium-aquaticum</i> (L.) Hayek	Greixes, Creusans
<i>Rosa</i> sp.	Gaverna
<i>Rubus ideaeus</i> L.	Gerdera
<i>Rubus ulmifolius</i> Schott	Morrelló, Fenemores
<i>Salix</i> sp.	Salancar, Salita, Salitar, Salses, Salit
<i>Saxifraga aquatica</i> Lapeyr.	Enciam
<i>Secale cereale</i> L.	Segalers, Segalars
<i>Smilax aspera</i> L.	Arinsola
<i>Sorbus aucuparia</i> L.	Besurt, Moixa, Moixella, Moixellaire, Moixeret
<i>Sparganium angustifolium</i> Michx.	Bova
<i>Taxus baccata</i> L.	Teix
<i>Trifolium alpinum</i> L.	Regalíssia
<i>Urtica dioica</i> L.	Ordigal, Ordigues
<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	Nabina, Naviners
<i>Veratrum album</i> L.	Baladre, Baladosa
<i>Vicia faba</i> L.	Favar
<i>Vicia</i> spp.	Veces
<i>Viscum album</i> L.	Iesc
<i>Vitis vinifera</i> L.	Vinya, Vinyals, Vinyes, Vinyers, Mallol
Gramínia o ciperàcia sense identificar	Siscaró, Siscar

*Sota el nom de ceba o d'all es poden designar a les espècies domèstiques o bé a espècies silvestres. En l'estudi etnobotànic portat a terme per Niell & Agelet (2011) hem recollit els termes "ceba salvatge" i "all de serp" per espècies del gènere *Allium* sense identificar. Per altra costat, a la vall d'Ordesa, els topònims com "el cebollar" es refereixen a l'espècie *Asphodelus albus*.

**Identificació de l'espècie per Anglada (1993)

*** Martzluff & Mas (1992) indiquen que Aubinyà podria tractar-se d'un topònim referent a vinya. En principi nosaltres ens hem decantat per considerar-lo més a prop filològicament d'auba que no de vinya.

Del conjunt de les comunitats vegetals tenim que hi ha 90 que són plurals, dels quals hi ha 48 que detallen el nom de l'espècie en el topònim més 42 que no n'indiquen cap espècie concreta. Hi ha 188 topònims de comunitats que porten algun tipus de sufix (aumentatiu en -os, -osa, etc.): 130 dels quals indiquen l'espècie al topònim més 58 que no el detallen.

Les famílies més ben representades han estat les de les Rosaceae, amb 8 espècies, les Fabaceae, amb 7 espècies, seguida de les Poaceae amb 5 espècies, amb 3 espècies hi ha les Liliaceae, Cupressaceae.

De les espècies recollides, algunes formen part de conreus ja desapareguts, alguns en temps relativament antics, com és el cas de la vinya (*Vitis vinifera L.*) i de l'olivera (*Olea europaea L.*), i d'altres han deixat de plantar-se en temps recents, com el ordi (*Hordeum vulgare L.*) i el sèguel (*Secale cereale L.*). El càñem (*Cannabis sativa L.*) tot i que apareix en un topònim, no tenim dades que hagi estat una espècie conreada a Andorra en un passat no massa llunyà. Igual succeeix amb el sull (*Hedysarum coronarium L.*).

Hi ha espècies silvestres que apareixen en topònims però que no han estat trobades en estat silvestre a Andorra, segons la check-list de la flora andorrana (Carrillo *et al.* 2008), com són l'arinsola (*Smilax aspera L.*) i el iesc (*Viscum album L.*). El teix (*Taxus baccata L.*) és una espècie actualment quasi desapareguda, catalogada en la llista vermella de la flora andorrana com en perill crític (Carrillo *et al.* 2008) i els agrels (*Ilex aquifolium L.*) estan catalogats com a vulnerables (Carrillo *et al.* 2008).

Segons l'ús del territori hem classificat els topònims tenint en compte si estan relacionats amb les activitats ramaderes, agrícoles o silvícoles (fig. 1). Poden existir casos que un topònim faci referència a dos usos diferents, en aquest cas l'hem comptabilitzat dues vegades en els usos que li pertoquen.

De topònims relacionats amb les activitats ramaderes hi ha 408 (als quals hi podem afegir els 263 que esmenten el terme "prats"). D'aquests 352 són descriptius de les activitats o bé de comunitats vegetals sense identificar espècies. En són exemples: "Els Pasturers" (Andorra la Vella, la Massana, Canillo, Ordino); "El Fener" (Andorra la Vella); "Els Emprius de la Llosada" (Canillo), 56 fan referència a espècies emprades com a ramaderes, per exemple: "El pla del Géspit" (Canillo); "El camí de Sedornet" (Ordino); "El planell de Ginestar" (Ordino); "Els clots de l'Abarsetar" (Ordino), "El Feixar del Baladre" (Ordino).

Els topònims relacionats amb la silvicultura i l'existència dels boscos de defens són 360 (més 198 que fan esmenten el terme "bosc"). D'aquests, 243 fan referència a usos i característiques de les comunitats forestals. Per exemple: "La

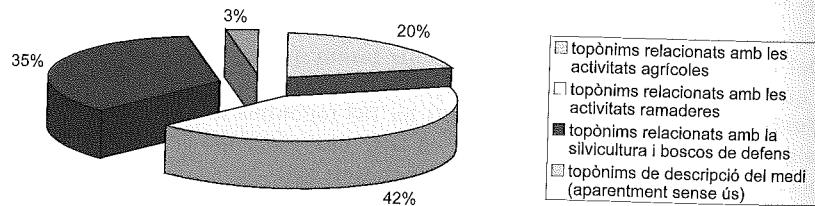

FIGURA 1. Espectre toponòmic segons l'ús (s'hi inclouen els topònims que fan referència als boscos i als prats).

peguera" (Encamp, Sant Julià de Lòria); "Els Brancs de la Farga" (Andorra la Vella); "La Veda de Sorteny" (Ordino); "les Tallades" (Ordino). 117 fan referència a espècies concretes, com ara "La Beçosa" (Ordino); "La Boixosa" (Ordino); "La costa de l'Aubell" (Ordino) o "La roureda de Moles" (Andorra la Vella).

De topònims relacionats amb les activitats agrícoles n'hi ha 319, dels quals 280 en són descriptius. Per exemple: "El pic de l'Hortell" (Ordino); "La Rabassa" (Ordino, Sant Julià de Lòria); "La pleta Mosquera" (Ordino); "La font de l'Artic" (Sant Julià de Lòria); "Les Boïgues" (Andorra la Vella, Canillo, la Massana, Ordino, Sant Julià de Lòria); "Els Pallerils" (Ordino). I hi ha 39 topònims que fan referència a espècies de conreu. En son exemples "El roc de la Vinya" (Andorra la Vella, Encamp); "La canal del Favar" (Andorra la Vella); "La costa de les Grandalles" (Encamp); i, probablement, "Les Marçanelles" (Ordino).

A més hi ha 47 topònims que fan referència a descripcions del medi, però que no han estat identificats amb un ús concret. D'entre ells citem 13 topònims que fan referència a les mollerades, per exemple: "El bosc de la Mollera" (Ordino). També hi ha 3 topònims de plantes reconegudes com a tòxiques. Així tenim "El planell de la Tora" (Canillo), topònim d'interès ramader, ja que indica la qualitat o perillositat d'un terreny.

Discussió

A través dels fitotopònims hom pot deduir la manera d'interpretar un paisatge sota el punt de vista etnobotànic i etnoecològic, en aquest cas, dins una cultura agro-silvo-pastoral de muntanya pirinenca. No obstant, caldria, mitjançant entrevistes, conèixer el grau de manteniment de molts d'aquests topònims en el parlar viu dels habitants de les valls andorranes. Sabem que com està passant a d'altres terres pirinenques, alguns es van perdent.

Molts dels topònims recollits són descriptius de les comunitats, tot i que no entren en la seva composició específica, per exemple: "Brossós" que, segons Anglada (1993) significa bosc espès; "Devesa" que segons Riera (1992) designa un tros de terra per aprofitar-se per fer herba o pastures, té un sentit general de pastura amb arbres o amb arbres més o menys isolats; "fener, fenerals, fenerassos" que significa terra molla amb herba abundant (Riera 1992), i que deriva de fenc (Anglada 1993, IEC). A l'Aragó també s'utilitzen fenal, fené, fener, fenero, fenez (plural) amb el mateix significat (Villar 2009). Malgrat tot, la majoria d'aquestes comunitats fan referència a l'ús que se'n fa. De fet, tots els fitònims fan referència a espècies de les quals hom pot extreure alguna utilitat. Tot i que la majoria de les plantes citades fan referència a espècies silvestres.

Hi ha moltes espècies llenyoses que tenen un ús silvícola, ramader o bé marquen la zona dels boscos de defens, com els avets (*Abies alba L.*) que apareixen en 6 topònims, o els pins (*Pinus spp.*) que apareixen en 8. Així mateix són molts

corrents altres arbres d'interès fustaner com el roure o l'alzina (*Quercus* ssp.) en 8 i 13 topònims respectivament dels quals s'obté fusta, carbó i les aglans serveixen com aliment al bestiar. Els topònims que fan referència al beç (*Betula pendula* Roth) son 11 car aquest arbre és emprat per a la fabricació de diversos estris (tanques pels tancats del bestiar, cistelles per beure...).

Altres espècies forestals com el boix (*Buxus sempervirens* L.) apareixen en 9 topònims i tenen un ús per a l'elaboració d'estrís i eines; com que es calcicola, només el trobem a la vall d'Ordino. Fan referència a les escobes [*Genista balansae* (Boiss.) Rouy subsp. *europaea* (G. López & Ch. E. Jarvis) O. Bolòs & Vigo] 9 topònims i 10 a l'abarset (*Rhododendron ferrugineum* L.); aquestes dues espècies, junt amb l'argelaga [*Genista scorpius* (L.) DC.] -dos topònims-, són sovint indicadors dels canvis en la vegetació provocats per l'abandonament dels camps i pastures (Villar 2005).

Les espècies de conreu potser no han donat lloc a tants fitotopònims, però queden com a constància dels antics conreus agrícoles, molts ja abandonats: es el cas dels segalars (*Secale cereale* L.) molt conreats en l'agricultura tradicional (Llobet, 1947) i avui gairebé desapareguts, i la vinya (*Vitis vinifera* L.) amb 10 topònims, antigament conreada però de la qual només es conserven alguns ceps en els murs de les feixes i alguna parra que creix de forma esporàdica (Martzluff & Mas 1992).

També hi ha diversos fitotopònims que ens indiquen les comunitats vegetals concretes de prats i pastures, o sià, la seva qualitat. Per exemple el fromental [*Arrhenatherum elatius* (L.) Beauv.], el sudorn [*Festuca paniculata* (L.) Schinz. & Thell.] o el sull (*Hedysarum coronarium* L.) tots ells amb 1, 5 i 2 topònims, respectivament.

La majoria dels topònims recollits fan referència a determinats usos del sòl, com "El bony de l'Artic", d'artiga, tros de terra preparat per al conreu (Encyclopédia catalana, <http://www.encyclopedia.cat/>); "El serrat de la Boïga" (Andorra la Vella), "La canal del Boigot" (Andorra la Vella), "El serrat de la Uïna" (Ordino). Totes aquestes paraules (boigues, boigot, boigals, uïna) són derivades de boïga, terra que es crema amb el restes vegetals per conreu després d'anys d'estar inculta (Riera 1992); "Els horts de la Corrua" (Andorra la Vella), "Corrua" nom que vindria de corrua, cordó d'herba tallada apeçonada d'un cap a l'altre del camp (Riera 1992); "Els Emprius de la Llosada (Canillo). Empriu és el dret de pastura en els límits del terme, d'ús compartit amb els veïns entre dues parròquies o municipis colindants (Dicc. Riera), en aragonès és "ademprio" i tots dos deriven del llatí *adherere*; "Les canals de la Forniga" és una paraula derivada de forniguer, que és una (Sant Julià de Lòria), forniga és una paraula derivada de forniguer, que és una pila de terra i de restes vegetals calcinats, a l'Aragó té el nom de "formigal, formigales"; "Les bordes de la peguera (Sant Julià de Lòria). Peguera és el lloc d'on s'estreu la pega (Riera 1992).

Hi ha diversos noms que no han estat confirmats amb altres treballs i que podrien ser variacions locals del nom de determinades plantes: arinsola (*Smilax aspera* L.) molt similar a arítjol, nom amb que també es coneix aquesta espècie, edrer (*Hedera helix* L.), molt similar a hedra, morrelló (*Rubus ulmifolius* Schott) que creiem que deriva de mora.

Els fitotopònims a Andorra ens indiquen un substrat majoritàriament català més o menys llatinitzat. No obstant, alguns d'ells semblen provenir de llengües pre-romàniques (Anglada, 1993), tot i que encara caldria aprofundir en el seu estudi per a poder aclarir el seu origen. Per exemple, Certeis (Sant Julià de Lòria) que Corominas (1970) fa derivar del basc *zarta*, que vol dir branca, o bé Arinsal, que el mateix autor relaciona amb el basc *arantze*, planta espinosa.

Sigui com sigui, aquests mots i expressions ens parlen d'un ús del medi en funció d'una economia agro-silvo-pastoral; de fet una majoria de topònims es relaciona amb les activitats ramaderes, un dels principals motors econòmics de la societat andorrana fins al segle passat (Llobet 1947).

En tot cas, el relativament escàs nombre de topònims que hi ha Andorra basats en espècies vegetals, sobretot si ho comparem amb altres sectors pirenencs més grans com l'Aragó (Villar 2005, 2009) bé podria reflectir la pèrdua d'importància del sector primari.

Bibliografia

- ADELLACH, B. & GANYET, R. 1977. *Valls d'Andorra. Geografia i Diccionari geogràfic*. Consell General de les Valls d'Andorra i Autors, Andorra la Vella. 286 pp.
- ALCOVER, A. M. & MOLL F. B. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. <http://devb.iecat.net/>
- ANGLADA, M. 1993. *Arrels d'Andorra. Prehistòria d'Andorra a través dels noms de lloc*. Ed. Andorra, Andorra la Vella.
- BENÍTEZ, G. GONZÁLEZ, R. & MOLERO, J. 2009. Fitotopónimos y sinfitotopónimos del poniente granadino. *Revista de Dialectología y Tradiciones populares*, 64, 2. 169-192.
- CARRILLO, E., MERCADÉ, A., NINOT, J. M., CARRERAS, J., FERRÉ, A. & FONT, X. 2008. *Check-list i Llista vermella de la flora d'Andorra*. Centre d'Estudis de la Neu i de la Muntanya d'Andorra (CENMA) de l'Institut d'Estudis Andorrans (IEA) - Ministeri de Turisme i Medi Ambient - Departament de Medi Ambient, Andorra la Vella.
- COROMINES, J. 1970. *Estudis de topònima catalana*. Volum II. Biblioteca Filològica Barcino. Ed. Barcino, Barcelona 345 pp.
- COROMINES, J. 1989-1999. *Onomasticon Cataloniae*. Curial Edicions-Caixa de Pensions, 8 vols., Barcelona
- GÓMEZ, A. 1991. *Atlas d'Andorra*. Govern d'Andorra. Conselleria d'Educació, Cultura i Joventut, Andorra la Vella.
- LOSÀ, M. & MONTSERRAT, P. 1950. *Aportación al conocimiento de la flora de Andorra*. Instituto de Estudios Pirenaicos, CSIC, Zaragoza.
- LLOBET, S. 1947. *El medio y la vida en Andorra*. Instituto Juan Sebastián Echeverría y Estación de Estudios Pirenaicos, CSIC, Barcelona

- MARTZLUFF, M. & MAS, S. 1992. *Pressoirs et vignes d'Andorre*. Institut d'Estudis Andorrans, Centre de Perpinyà, Andorra.
- Muntanyes d'Andorra 2003. Mapa 1:10.000. Govern d'Andorra. Ministeri d'Ordenament Territorial. Àrea de Cartografia i Topografia, Andorra la Vella.
- NIELL, M. & AGELET, A. 2011. Etnobotànica d'Andorra. Estudi preliminar. In: *Actes del IX Col·loqui Internacional de Botànica Pirenaico-cantàbrica*. Monografies del CENMA, Andorra.
- RIERA, M. 1992. *La llengua catalana a Andorra*. Estudi dialectològic dels seus parlars rurals. Institut d'Estudis Andorrans. Centre de Barcelona, Barcelona.
- RUIZ DE LA TORRE, J. 1988. Sinfítónimos. In Villar, L. (ed.) *Homenaje a Pedro Montserrat*: 1027-1031. Instituto de Estudios Altoaragoneses e Instituto Pirenaico de Ecología, CSIC, Huesca.
- VALLÈS, J. (dir.). *Noms de plantes [en línia]*. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, cop. 2009. (Diccionaris en Línia) <http://www.termcat.cat/dicci/noms_plantes/index.html>
- VILLAR, L. 2005. Toponimia de origen vegetal en el Alto Aragón, II. Sinfítónimos relacionados con arbustos y su sentido ecológico. *Flora Montiberica* 29: 43-53.
- VILLAR, L. 2009. Los pastos en la toponimia del Alto Aragón. Una huella ecológica que se va perdiendo. In Reiné, R. & al. (eds.) La multifuncionalidad de los pastos: producción ganadera sostenible y gestión de los ecosistemas. SEEP, pp. 93-99, Huesca.
- VVAA. Enclopèdia Catalana. <http://www.encyclopedia.cat/>

15 années d'inventaires et de suivis des espèces végétales (1995–2010). Bilan et perspectives pour le Parc national des Pyrénées

D. Penin^{1*}, O. Jupille¹, P. Lapenu¹ & E. Sourp¹

.....

ABSTRACT

15 years of inventory and monitoring of rare and endangered plant species (1995 – 2010). Report and prospects of the recognition of the Pyrenees National Park flora

The Pyrenees National Park is the only national park within the French Pyrenees. It is a public institution under the authority of the Ministry of Environment, which studies and protects the natural habitats. When the Park first opened in 1967, the study of the flora was actually not a priority, as the main actions at first focused on the study and preservation of the great mammals.

In 1995, a structured program was outlined and implemented to acquire knowledge on the spreading out of rare and endangered taxa within the territory. Since 1999, the program has been complemented by the monitoring of protected, rare and endangered plant species demographics.

The results of this 15-years research are hereby presented. Based on these results, new leads are also proposed. The species demographics program is analyzed as well. Deep improvements are being made, particularly in regard to the prioritization of plant species at stake. Through this prioritization, a program can be redefined that focuses on the real stakes of flora conservation on the scale of the National Park and that is much better adapted and operational for the territory.

Key words: inventory of plant species, monitoring, protected area, prioritization

RÉSUMÉ

Le Parc national des Pyrénées est le seul parc national des Pyrénées françaises. La connaissance de la flore n'a pas réellement constitué une priorité lors de la mise en place du Parc national en 1967 et les premières actions se sont surtout centrées sur l'étude et la conservation des grands mammifères.

A partir de 1995, soit près de 30 ans après sa création, un programme structuré d'acquisition de connaissances sur la répartition des taxons rares et menacés du Parc est défini et mis en œuvre. Dès 1999, il est complété par un programme de suivi démographique des espèces végétales protégées, rares et menacées.

Les résultats de 15 années de prospections sont présentés et de nouvelles pistes de travail sont proposées au regard des résultats.

Le programme de suivi démographique des espèces est également analysé. Il a fait l'objet

1. Parc national des Pyrénées, 2 rue du IV septembre, F-65000 Tarbes

*pnp.penin@espaces-naturels.fr